

Kohtuasi C-108/24 [Biamek]ⁱ

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

8. veebruar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

31. jaanuar 2024

Hageja:

Bank Millennium S.A.

Kostja:

AC

Põhikohtuasja ese liikmesriigi kohtus

Hagi sellise alusetu soorituse tagasimaksmiseks, mis tehti laenu kuumaksete ja laenujäägi arvutamiseks kasutatavate valuutakursside kindlaksmääramist puudutavaid ebaõiglasi lepingutingimusi sisaldava lepingu täitmisel.

Eelotsuse küsimuse ese ja õiguslik alus

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamine ning tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete tõlgendamine; õiguslik alus: ELTL artikkel 267.

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

Eelotsuse küsimus

Kas juhul, kui leping ei saa pärast sellest õigusvastaste tingimuste väljajätmist kehtima jääda, on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ning tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtetega kooskõlas liikmesriigi õiguse selline tõlgendus, et:

1. sellise tagasinõude aegumistähtaeg, mille müüja või teenuste osutaja on tarbija vastu esitanud, ei hakka kulgema niikaua, kui tarbija täidab lepingut ega esita müüja või teenuste osutaja vastu lepingutingimuste õigusvastasusel põhinevaid nõudeid või väiteid;

2. sellise tagasinõude aegumise arvessevõtmine, mille müüja või teenuste osutaja on tarbija vastu esitanud, on vastuolus õigluskaalutlustega seoses sellega, et selle nõude esitamata jätmise põhjuseks oli asjaolu, et tarbija täitis lepingut ega esitanud lepingutingimuste õigusvastasusest tulenevaid nõudeid või väiteid, kohtupraktikas ei olnud aga selgelt ja üheselt määratud lepingust õigusvastaste tingimuste väljajätmise tagajärjed ning poolte tagasinõuete esitamise tingimused?

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artikli 169 lõige 1.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 38.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) põhjendused 4, 21 ja 24; artikli 3 lõiked 1 ja 2; artikli 4 lõige 2; artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44M/E ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ja direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, lk 64) põhjendus 17 ja artikli 2 punkt 1.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

1. Poola Vabariigi 2. aprilli 1997. aasta põhiseaduse (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.) artikkel 76.

2. 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustik (Kodeks cywilny) (terviktekst: Dz. U. 2023, jrk nr 1610, edaspidi: „tsiviilseadustik“):

„Õigust ei või kasutada viisil, mis oleks vastuolus selle õiguse sotsiaal-majandusliku eesmärgiga või ühiskondliku kooseksisteerimise reeglitega.

Õigustatud isiku sellist tegevust või tegevusetust ei käsitata selle õiguse kasutamisenä ja see ei ole kaitstud (tsiviilseadustiku artikkel 5).

Tarbija on füüsiline isik, kes teeb müüja või teenuste osutajaga tehinguid, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega (tsiviilseadustiku artikkel 22¹).

Seadusega vastuolus olev või seadusest kõrvalehoidmise eesmärgil tehtud tehing on tühine, kui asjakohases õigusnormis ei ole sätestatud teisiti, eelkõige kui selles on ette nähtud, et tehingu tühised sätted asendatakse seaduse asjakohaste sätetega (tsiviilseadustiku artikli 58 lõige 1).

Kui seaduses ette nähtud eranditest ei tulene teisiti, kohaldatakse varaliste nõuete suhtes aegumist (tsiviilseadustiku artikli 117 lõige 1).

Pärast aegumistähtaja möödumist võib isik, kelle vastu on nõue esitatud, nõude rahuldamisest keelduda, välja arvatud juhul, kui ta loobub aegumise vastuväite kasutamisest. Siiski on aegumise vastuväite esitamisest loobumine enne tähtaja möödumist tühine (tsiviilseadustiku artikli 117 lõige 2).

Pärast aegumistähtaja möödumist ei ole enam võimalik tarbija vastu nõuet esitada (tsiviilseadustiku artikli 117 lõige 2¹, mis kehtib alates 9. juulist 2018).

Erandjuhtudel võib kohus pärast poolte huvide kaalumist jätta tarbija vastu esitatava nõude aegumistähtaja möödumise arvestamata, kui õigluskalutlused seda nõuavad (tsiviilseadustiku artikli 117¹ lõige 1, mis kehtib alates 9. juulist 2018).

Lõikes 1 sätestatud õiguse kasutamisel võtab kohus eelkõige arvesse järgmist: 1) aegumistähtaja pikkus; 2) ajavahemiku pikkus alates aegumistähtaja möödumisest kuni nõude esitamiseni; 3) nende asjaolude laad, mille tõttu võlausaldaja nõuet ei esitanud, sealhulgas võlgniku käitumise mõju võlausaldaja nõude esitamise viivitusele (tsiviilseadustiku artikli 117¹ lõige 2, mis kehtib alates 9. juulist 2018).

Kui ei ole sätestatud teisiti, on aegumistähtaeg kümme aastat ning perioodiliste maksete ja äritegevusega seotud nõuete puhul kolm aastat (tsiviilseadustiku artikkel 118 redaktsioonis, mis kehtis kuni 8. juulini 2018).

Kui ei ole sätestatud teisiti, on aegumistähtaeg kuus aastat ning perioodiliste maksete ja äritegevusega seotud nõuete puhul kolm aastat. Aegumistähtaeg lõpeb siiski kalendriaasta viimasel päeval, välja arvatud juhul, kui see on lühem kui kaks aastat (tsiviilseadustiku artikkel 118 redaktsioonis, mis kehtib alates 9. juulist 2018).

Aegumistähtaeg algab päevast, mil nõue muutus sissenõutavaks. Kui nõude sissenõutavaks muutumine sõltub sellest, kas õigustatud isik on teinud konkreetse toimingut, algab tähtaeg kuupäevast, mil nõue oleks muutunud sissenõutavaks, kui

õigustatud isik oleks toimingu teinud kõige varasemal võimalikul hetkel (tsiviilseadustiku artikli 120 lõige 1).

Aegumistähtaja kulgemine katkeb, kui: 1) algatatakse mis tahes toiming kohtus või muus asutuses, kes on pädev kõnealust liiki asju menetlema või täitmisele pöörama, või vahekohtus, kui selle toimingu eesmärk on nõude uurimine või tuvastamine või rahuldamine või tagamine; 2) isik, kelle vastu nõue on esitatud, võtab nõude õigeks (tsiviilseadustiku artikli 123 lõige 1).

Lepingupooled võivad luua õigussuhte oma äranägemise järgi eeldusel, et lepingu sisu ega eesmärk ei ole vastuolus suhte olemuse (laadi), õigusnormide ega ühiskondliku kooseksisteerimise põhimõtetega (tsiviilseadustiku artikkel 353¹).

Võlgnik on kohustatud järgima kõnealust liiki õigussuhetes üldiselt nõutavat hoolsust (hoolsuskohustus) (tsiviilseadustiku artikli 355 lõige 1).

Võlgniku hoolsuskohustuse ulatuse tema majandustegevuse raames määrab selle tegevuse professionaalne laad (tsiviilseadustiku artikli 355 lõige 2).

Tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi kokku lepitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade tavade, ning kahjustavad tõsiselt tarbija huve (õigusvastased lepingutingimused). See ei kehti tingimuste kohta, mis määravad kindlaks poolte põhikohustused, eelkõige hinna või tasu, kui need on sõnastatud ühetimõistetavalt (tsiviilseadustiku artikli 385¹ lõige 1).

Kui lõike 1 kohane lepingutingimus ei ole tarbijale siduv, jääb leping ülejäänud osas pooltele siduvaks (tsiviilseadustiku artikli 385¹ lõige 2).

Lepingutingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, on need, mille sisu ei ole tarbija saanud tegelikult mõjutada. Nii on see eelkõige lepingutingimustega, mis on üle võetud lepingupartneri poolt tarbijale pakutud tüüplepingust (tsiviilseadustiku artikli 385¹ lõige 3).

Tingimuse eraldi läbiräägituse tõendamiskoormis lasub sellele viitaval isikul (tsiviilseadustiku artikli 385¹ lõige 4).

Seda, kas lepingutingimus on kooskõlas heade kommetega, hinnatakse lepingu sõlmimise hetke seisuga, võttes arvesse lepingu sisu, lepingu sõlmimise asjaolusid ja hinnatavat tingimust sisaldava lepinguga seotud lepinguid (tsiviilseadustiku artikkel 385²).

Teise isiku arvel ilma õigusliku aluseta rikastunud isik peab aluseta saadu välja andma, ja kui see ei ole võimalik, siis selle väärtuse hüvitama (tsiviilseadustiku artikkel 405).

Eelmiste artiklite sätteid kohaldatakse eelkõige alusetute soorituste suhtes (tsiviilseadustiku artikli 410 lõiked 1 ja 2).

Sooritus on alusetu, kui selle teinud isik ei olnud üldse kohustatud või ei olnud kohustatud isiku ees, kelle kasuks ta soorituse tegi, või kui soorituse alus on ära langenud või kui soorituse kavandatud eesmärki ei ole saavutatud või kui soorituse tegemiseks kohustav tehing oli tühine ega ole pärast soorituse tegemist muutunud kehtivaks (tsiviilseadustiku artikli 410 lõige 2).

Kui soorituse tegemise tähtpäeva ei ole määratud või kui see ei tulene kohustuse laadist, tuleb sooritus teha viivitamata pärast seda, kui võlgnikult on seda nõutud (tsiviilseadustiku artikkel 455).

Kui laenuvõtja viivitab rahalise kohustuse täitmisega, võib laenuandja nõuda viivitatud aja eest viivist, isegi kui talle ei ole tekkinud kahju ja isegi kui viivituse põhjustasid asjaolud, mille eest laenuvõtja ei vastuta (tsiviilseadustiku artikli 481 lõige 1).

Kui lepingust taganemise korral peavad pooled tagastama vastastikku lepingu alusel saadu, on kummalgi poolel õigus tagastamisest keelduda seni, kuni teine pool ei paku enda saadu tagastamist või saadu tagastamise tagatist (tsiviilseadustiku artikkel 496).

Vastastikuse kokkuleppe lõppemise või kehtetuse korral kohaldatakse eelmise artikli sätet *mutatis mutandis* (tsiviilseadustiku artikkel 497).

3. 13. aprilli 2018. aasta tsiviilseadustiku ja teatavate muude seaduste muutmise seadus (Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw) (Dz. U. 2018, jrk nr 1104):

Nõuete suhtes, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse jõustumise kuupäeva ja mis ei ole selleks kuupäevaks veel aegunud, kohaldatakse alates käesoleva seaduse jõustumise päevast tsiviilseadustiku sätteid käesoleva seadusega kehtestatud sõnastuses (artikli 5 lõige 1).

Tarbijate nõuete suhtes, mis on tekkinud enne käesoleva seaduse jõustumist ja mis ei ole selleks kuupäevaks aegunud ning mille aegumistähtaeg on kindlaks määratud tsiviilseadustiku artiklis 118 ja artikli 125 lõikes 1, kohaldatakse tsiviilseadustiku sätteid senises redaktsioonis (artikli 5 lõige 3).

Tarbija vastu esitatud nõude suhtes, mis on aegunud, ent mille kohta käesoleva seaduse jõustumise kuupäevaks ei ole esitatud aegumise väidet, kohaldatakse alates sellest kuupäevast aegumist puudutavaid sätteid, mis on ette nähtud tsiviilseadustiku käesoleva seadusega antud redaktsioonis (artikli 5 lõige 4).

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hageja ja Bank Millennium S.A. vahel 7. jaanuaril 2008 sõlmitud 140 000 Poola zloti suuruse hüpoteeklaenu lepingu alusel lepiti kokku, et laen indekseeritakse Šveitsi frangiga pärast väljamakstud summa konverteerimist Šveitsi frangi

ostukursi alusel kooskõlas laenu väljamaksmise kuupäeval kehtinud panga vahetuskursside tabeliga (§ 2 lõige 2). Laenuvõtja kohustus maksta Poola zlottides fikseeritud laenusumma tagasi Šveitsi frankides 456 võrdse igakuise osamaksena, kasutades laenumakse tasumise päeval kehtivat Šveitsi frangi müügikurssi kooskõlas Bank Millenniumi vahetuskursi tabeliga (§ 7). 15. veebruarist 2008 kuni 15. veebruarini 2021 maksis AC pangale 96 217,49 Poola zloti laenu põhiosa ja intressimaksetena.

- 2 Oma 22. juuni 2021. aasta hagi esitas AC muu hulgas nõude mõista pangalt välja 96 217,49 Poola zloti koos seadusjärgse viivisega nende summade tagasimaksena, mille ta kostjaks oleval pangale lepingu tühisust arvestades alusetult maksis, ja tuvastada 2008. aasta hüpoteeklaenulepingu tühisus. 12. mai 2022. aasta jõustumata kohtuotsusega rahuldati need nõuded põhjendusega, et leping oli vastuolus õigussuhte olemusega; et laenumakse ja laenusumma arvutamiseks kasutatavate valuutakursside kindlaksmääramist käsitlevad lepingutingimused olid õigusvastased, ning et tarbijat ei teavitatud piisavalt riskidest.
- 3 Teise astme menetluses toimetati hagejale kätte ka panga avaldus selle kohta, et pank kasutas oma õigust pidada kinni summa, mille hageja on väidetavalt alusetult tasunud, kuni hageja pakub pangale vastastusooritust ehk panga poolt laenulepingu alusel hageja käsutusse antud laenusumma tagastamist.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid liikmesriigi kohtus

- 4 Lepingu tühisuse nõude ja sellest tuleneva tagasinõude põhjenduseks tõi hageja välja, et laenuleping sisaldas ebaõiglasi lepingutingimusi, mis andsid pangale õiguse määrata indekseerimisvaluuta kurss oma äranägemise järgi ja mis juba 2014. aastal kanti Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta (konkurencsi- ja tarbijakaitseamet) peetavasse õigusvastaste lepingutingimuste riiklikku registrisse, mis tähendab, et need tingimused on vastuolus õigussuhte olemusega ja õigusvastased. Lisaks märkis hageja, et valuutarisk kanti täielikult üle temale. Apellatsioonimenetluses väitis AC, et nõue, mis on hõlmatud panga tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväitega, on aegunud, leides, et panga nõude aegumistähtaeg hakkas kulgema alates selle soorituse tegemisest, hiljemalt aga alates vaidlusaluste lepingutingimuste ebaõiglasena registrisse kandmisest, mistõttu oli nõue, mis on hõlmatud tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväitega, selle vastuväite esitamise hetkel juba aegunud.
- 5 Kostja väitis seevastu, et nõue ei ole aegunud. Kostja viitas ka aegumisväite vastuolule tsiviilseadustiku artikliga 5.

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

- 6 Poolte vahel sõlmitud laenulepingus sisalduvate konverteerimistingimuste kohaselt konverteeritakse valuuta Poola zlottides tehtavate väljamaksete ja

tagasimaksete puhul panga kehtestatud kursi alusel, mis annab seega kostjale täieliku vabaduse poolte soorituste sisu kujundamisel¹. Liidu kohtupraktika näitab järjekindlalt, et tuginemine panga kursitabelile toob kaasa lepingupoolte võrdsuse rikkumise, sest õigused ja kohustused jaotuvad õigussuhte poolte vahel ebavõrdselt².

- 7 Laenulepingu tühisuse tuvastamise tagajärjel peavad pooled tagastama kõik selle lepingu alusel tehtud sooritused (tsiviilseadustiku artikkel 405 koostoimes artikli 410 lõikega 1). Panga ja võimaliku laenuvõtja vahel tekib seega kaks eraldiseisvat tagastamiskohustust: võimaliku laenuvõtja kohustus tagastada kasutatud rahalised vahendid ja panga kohustus tagastada tehtud laenumaksed.³ Pooltevahelise tagasinõuete lahendamise viisi suhtes kohaldatakse direktiivi 93/13, sest selle artikli 6 lõikega 1 on vastuolus liikmesriigi kohtupraktika, mis piirab lepingus sisalduva tingimuse ebaõigluse tuvastamisest tulenevat tagasimaksmiskohustust⁴. Kui tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingu mõne tingimuse ebaõiglase laadi tõttu on tuvastatud selle lepingu tühisus, on liikmesriikide ülesanne tarbijatele selle direktiiviga antud kaitset järgides oma riigisisese õiguse kaudu reguleerida sellise tühisuse tagajärgi, tagades eelkõige niisuguse õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles tarbija oleks olnud selle ebaõiglase tingimuse puudumise korral⁵.
- 8 Nende nõuete kontekstis on vaja analüüsida kostja esitatud tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväidet, mille kohta Euroopa Kohus on oma 14. septembri 2023. aasta otsuses TL, WE vs. Getin Noble Bank S.A. pankrotihaldur (C-28/22, punktid 86 ja 87) otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus selline liikmesriigi õiguse kohtupraktikast tulenev tõlgendus, mille kohaselt juhul, kui müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa pärast sellest ebaõiglase tingimuste kõrvaldamist olla edaspidi siduv, on asjaomasel müüjal või teenuste osutajal õigus tagasinõude täitmisest keelduda nii, et ta seab tarbija sooritusest saadu tagastamise eelduseks selle, et tarbija kas pakub müüja või teenuste osutaja sooritusest saadu tagastamist või annab sellekohase tagatise, juhul kui selle müüja või teenuste osutaja poolt tagasinõude täitmisest keeldumise õiguse teostamise tagajärjel kaotab tarbija

¹ Vt Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 22. jaanuari 2016. aasta otsus I CSK 1049/14, 1. märtsi 2017. aasta otsus, 11. detsembri 2019. aasta otsus V CSK 382/18, 20. juuni 2022. aasta otsus II CSKP 701/22 ja 8. novembri 2022. aasta otsus II CSKP 1153/22.

² Vt Euroopa Kohtu 30. aprilli 2014. aasta otsus Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné Rábai vs. OTP Jelzálogbank Zrt, C-26/13, punkt 75, ja 20. septembri 2017. aasta otsus Ruxandra Paula Andriciuc jt vs. Banca Românească SAC-186/16, punkt 45.

³ Vt Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 16. veebruari 2021. aasta resolutsioon III CZP 11/20.

⁴ Vt Euroopa Kohtu 21. detsembri 2016. aasta otsus Gutierrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, punkt 75.

⁵ Vt Euroopa Kohtu 16. märtsi 2023. aasta otsus C-6/22, punkt 33.

õiguse saada viivist alates sellest, kui on möödunud müüjale või teenuste osutajale kättetoimetatud nõude – tagastada tarbijale tühiseks tunnistatud lepingu alusel tehtud sooritusest saadu – täitmiseks ette nähtud tähtaeg. Seega on tarbija tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväide ise vastuvõetav, kuid kõrvaldada tuleb selle tõkestav laad, mis välistab tarbija tagasinõude sissenõutavuse liikmesriigi õiguse senise tõlgenduse kohaselt (vt Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 31. jaanuari 2002. aasta otsus IV CKN 651/00 ja 7. jaanuari 2005. aasta otsus IV CK 204/04). Kui selline laad on kõrvaldatud, võib tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväide jätkuvalt täita oma kaitse-eesmärki ning tagada tasakaalu võlausaldaja ja võlgniku õigustatud vastastikuste huvide kaitsel ning seda ei saa lugeda direktiivi 93/13 eesmärgi ja põhjendustega vastuolus olevaks, sest see ei tühista tarbija nõuet ei õiguslikus ega majanduslikus mõttes. Kui tarbija, keda on ka sellest lepingu tühisuse aspektist nõuetekohaselt teavitatud, ei loobu kaitsest, nagu see juhtus käesolevas kohtuasjas, ei ole alust arvata, et tema kaitstud õiguste kasutamine on takistatud, sest see on täielikult tagatud võimalusega esitada tasaarvestuseks oma väiksem nõue panga suurema nõude vastu, mida ta saab teha ka pärast seda, kui kohtuasjas tehtav otsus on jõustunud. Samuti ei saa tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväite esitamist pidada õiguse kuritarvitamiseks, sest sellega realiseeritakse õiguspärased nõuded, mis tulenevad sellest, et tarbija kasutab tahtlikult kaitset, mille üks osa on kohustus maksta kostjale tagasi väljamakstud laenusumma, mida on tarbijale ka nõuetekohaselt selgitatud. Sąd Apelacyjny (apellatsioonikohus) hinnangul on tagasinõude täitmisest keeldumise õigus seega kasulik vahend tasakaalu tagamiseks võlausaldaja ja võlgniku vastastikuste õiguspäraste huvide kaitsmisel. Laenulepingu tühisuse tuvastamine toob muu hulgas kaasa pangale antud tagatiste (hüpoteek ja muu) äralangemise. Asjaolu, et seda nõuet ei ole võimalik tõhusalt tagada, võib seega kaasa tuua (muu hulgas aksioloogiliselt) lubamatu olukorra, kus pangal puudub praktikas võimalus seda nõuet täita.

- 9 Tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväite tulemuslikkus sõltub muu hulgas sellest, kas panga nõue on aegunud või mitte. Aegumistähtaja möödumisel lõppeb nimelt ka täitmisest keeldumise vastuväite esitamise õigus. Selles kontekstis on oluline määrata selle nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise algus liidu õiguse, sealhulgas tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete alusel.
- 10 Euroopa Kohus on korduvalt juhtinud tähelepanu sellele, et laenulepingu tühisuse tuvastamine toob põhimõtteliselt kaasa sellise tagajärje, nagu laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui laenuandjat⁶. Seetõttu leiab Euroopa Kohus,

⁶ Vt 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Â. Kásler ja H.K. Râbai vs. OTP Jelzálogbank Zrt*, C-26/13, punktid 80–84; 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus *Unicaja Banco SA vs. J.H. Rueda jt ja Caixabank SA vs. M.M. Rueda Ledesma jt*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, punkt 33; 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus *OTP Bank Nyrt. jt vs. Teréz Ilyés jt*, C-51/17, punktid 60 ja 61; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abanca Corporación Bancaria SA vs. Alberto García Salamanca Santos ja Bankia SA vs. Alfonso Antonio Lau Mendoza, Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez*, C-70/17, punktid 56–58; 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Kamil Dziubak ja Justyna Dziubak vs. Raiffeisen Bank International AG*, C-260/18, punkt 48 jj; 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Marc Gómez del Moral Guasch vs. Bankia SA*, C-125/18,

et kui leping ei saa pärast kõnealuste ebaõiglaste tingimuste väljajätmist kehtima jääda ja selle tühisuse tuvastamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi ning puuduvad asjakohased liikmesriigi õigusnormid, mis võiksid neid tingimusi asendada, ning tarbija ei ole väljendanud tahet säilitada ebaõiglased tingimused, peab liikmesriigi kohus võtma kõik vajalikud meetmed, et kaitsta tarbijat nende eriti kahjulike tagajärgede eest, tingimusel, et kohtu volitused ei või minna kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik selle tasakaalu taastamiseks ja seega tarbijale sellise kaitse tagamiseks (vt 25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B. SA, C-69/19, punktid 41–44).

- 11 Katse ühildada reegel, mille kohaselt lepingu sätete ebaõiglust kontrollitakse omal algatusel ja samal ajal lubatakse tarbijal leppida lepingu tühisuse tagajärgedega, kuid samas lisatakse tarbijakaitse kord Poolas puudulike õigustoimingute eest määratavate karistuste süsteemi, oli Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) seitsmest kohtunikust koosneva koosseisu õiguspõhimõtte jõudu omav 7. mai 2021. aasta resolutsioon (III CZP 6/21). Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) sidus selle panga tagasinõude sissenõutavuse lepingu püsiva kehtetusega, mis eeldab, et tarbijat on nõuetekohaselt teavitatud lepingu kehtetuse (tühisuse) tagajärgedest. Alles siis, kui tarbija kinnitab lepingutingimuse ebaõiglast iseloomu või keeldub selle kinnitamisest, tekib olukord, kus „kohustuse aluseks olev tehing oli tühine ega ole pärast kohustuse täitmist muutunud kehtivaks“ tsiviilseadustiku artikli 410 lõike 2 tähenduses, *in fine*. Selle hetkega oli seotud poolte ilma õigusliku aluseta saadud hüvede tagastamise nõuete sissenõutavus (tsiviilseadustiku artikli 410 lõige 2). Sellest vaatenurgast tähendas see, et laenusaja ei saanud eeldada, et panga nõue oli aegunud tähtaja jooksul, mida arvutatakse nii, nagu oleks kättesaadavaks tehtud laenu tagasimaksmise nõue olnud võimalik juba selle kättesaadavaks tegemise päeval (tsiviilseadustiku artikli 120 lõike 1 teine lause). Peamise argumendina võimaluse vastu arvestada panga nõuete aegumist alates kuupäevast, mil laenusumma anti laenuvõtja käsutusse, nimetati kõnealuse sanktsiooni asümmeetrilisust tarbija kasuks. Seega, kuigi leping, mis on tühine lepingu põhieset määratlevate lepingutingimuste tühisuse tõttu, on puudulik *ab initio*, oli viidatud kohtuotsuse alusel lubamatu tsiviilseadustiku artikli 120 lõike 1 tõlgendus, mille kohaselt aeguvad müüja või teenuste osutaja õigused enne, kui tal on seaduse alusel võimalik nõue sissenõutavaks tunnistada. Seega oli panga nõude aegumistähtaja kulgemine seotud hetkega, mil pangani jõudis tarbija kindel ja teadlik tahteavaldus keelduda lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste järgimisest, mille tulemuseks oli lepingu tühisuseks muutumine *ex tunc*. Selle peatatud tühisuse konstruktsiooni, mis põhineb nõudel, et tarbija peab esitama avalduse lepingu tühisuse tagajärgedega nõustumise kohta, seadis Euroopa Kohus kahtluse alla oma 7 detsembri 2023. aasta otsuses⁷, milles kohus kinnitas, et tarbijale antud võimalust vaielda direktiivi 93/13 kohaldamise vastu, ei saa siiski mõista nii, et selle tõttu peab ta direktiivist 93/13 tulenevate õiguste makspanekuks täitma tegutsemiskohustuse

punktid 61–63; 25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B. SA, C-269/19, punkt 34, ja 27. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Deaia Nederland, C-229/19 ja C-289/19, punktid 61–67).

⁷ Vt kohtuotsus SM, KM/mBank S.A., C-140/22, punktid 56–61.

– tugineda selle direktiivi sätetele kohtule esitatavas formaalses tahteavalduses. See võimalus seisneb nimelt üksnes selles, et tarbijale jäetakse pärast liikmesriigi kohtu poolt teavitamist võimalus mitte tõstatada lepingutingimuse ebaõigluse ja mittesiduvuse küsimust. Euroopa Kohus jätkas peatatud tühisuse konstruktsiooni lammutamist oma 14. septembri 2023. aasta otsuses TL, WE vs. Getin Noble Bank S.A. pankrotihaldur (C-28/22, punktid 59–75), sedastades, et Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) poolt 7. mai 2021. aasta resolutsioonis (III CZP 6/21) esitatud Poola õiguse tõlgendus võib tuua kaasa õiguskaitsevahendite asümmeetria, mis võib olla müüjale või teenuste osutajale veelgi suuremaks ajendiks olla tarbija kohtuvälise nõude korral tegevusetu või pikendada läbirääkimisi, venitades kohtuvälisest etappi, et tarbija nõude aegumistähtaeg mööduks, kuna ühelt poolt hakkab tema enda nõude aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil kohus tuvastab lõpliku võimatuse tugineda asjaomasele hüpoteeklaenulepingule teise poole vastu, ja teiselt poolt ei mõjuta kohtuvälise etapi kestus tarbijale makstavat intressi. Selline asümmeetria võib seega eelkõige rikkuda tõhususe põhimõtet ja seada ka Euroopa Kohtu hinnangul kahtluse alla hoiatava mõju, mis peaks direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt koostoimes sama direktiivi artikli 7 lõikega 1 kaasnema müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisega. Tulemusena tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õiguse kohtulik tõlgendus, mille kohaselt pärast seda, kui on tuvastatud müüja või teenuste osutaja ja tarbija omavahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tühisus selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste tõttu, hakkab selle lepingu tühisusest tulenevate müüja või teenuste osutaja nõuete aegumistähtaeg kulgema alles alates kuupäevast, mil leping muutub lõplikult kehtetuks, samas kui sama lepingu tühisusest tulenevate tarbija nõuete aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil tarbija sai teada või mõistlikult pidanuks teada saama, et lepingu tühisuse tinginud lepingutingimus on ebaõiglane.

- 12 Arvestades, et Euroopa Kohus ei nõustunud asümmeetrilise lahendusega tarbija kahjuks, on asjakohane küsimus panga tagasinõude aegumise alguse kohta. Oma 16. märtsi 2023. aasta otsuses C-6/22 (punkt 30) välistas Euroopa Kohus sõnaselgelt kahjude võrdse jaotamise poolte vahel, mis võib takistada tarbija suhtes ebaõiglaste tingimuste kasutamise hoiatavaid tagajärgi. Samuti seadis Euroopa Kohus kahtluse alla müüja või teenuste osutaja võimaluse nõuda tagasi muid summasid kui lepingu alusel väljamakstud laenu põhisumma⁸. Seega võib asuda seisukohale, et laenu põhisumma tagasimaksmine on tarbija vaieldamatu kohustus, mis ei ole vastuolus eesmärgiga taastada olukord, milles tarbija oleks ebaõiglaste lepingutingimuse puudumise korral.

⁸ Vt 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Arkadiusz Szczyński vs. Bank M. SA, C-520/21; 11. detsembri 2023. aasta kohtumäärus C-756/22 ja 12. jaanuari 2024. aasta kohtumäärus C-488/23.

- 13 Siiski tuleb alates lepingu sõlmimisest omal algatusel ja tingimusteta tagatud tarbijakaitse olemus ühildada vajadusega võimaldada tarbijal sellest loobuda. Euroopa Kohtu praktikast⁹ võib järeldada, et ebaõiglaste tingimuste olemasoluga ei kaasne lepingu peatatud tühisuse tagajärg tähenduses, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) esitas oma 7. mai 2021. aasta resolutsioonis (III CZP 6/21) ja mille elemendiks on määratud tähtaja jooksul sõnaselgelt või vaikimisi väljendatud tarbija tahe seda kaitset kasutada, mis on justkui eraldusjoon lepingu kehtivuse peatamise ja selle tagasiulatava mõju tunnustamise vahel. Pärast seda, kui Euroopa Kohus on sellest tõlgendussuunast loobunud, tuleb selleks, et jõuda liidu õigusega kooskõlas oleva tõlgenduseni, asuda seisukohale, et see kaitse kestab algusest kuni hetkeni, kui tarbija sellest loobub, mis muudab selle sarnaseks lepingu täieliku kehtetusega. See käivitab arutelu küsimuse üle, millal hakkab kulgema panga tagasinõude aegumistähtaeg. Euroopa Kohtu praktikas ei ole üheselt otsustatud, millal müüja või teenuste osutaja nõude aegumistähtaeg kulgema hakkab. Oluline on, et see ei läheks vastuollu tarbijale direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamisega ning selle tulemusena ei rikutaks tõhususe põhimõtet koosmõjus õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtetega, mida tuleb mõista kui tagajärgede vastavust pangale tehtavate etteheidete tegelikule raskusele.
- 14 Tähtajatute kohustuste puhul, mille hulka kuulub alusetult saadu tagastamise kohustus, sõltub sissenõutavaks muutumise hetk võlgnikule esitatud täitmise nõudest (tsiviilseadustiku artikkel 455) ja see määrab kindlaks viivise arvutamise võimaluse (tsiviilseadustiku artikkel 481), nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke määrab aga kõige varasema võimaliku sissenõutavuse hetk (tsiviilseadustiku artikli 120 lõike 1 teine lause). Seega eeldatakse, et täielikult kehtetu tehingu täitmisel tehtud alusetust sooritusest tuleneva nõude aegumistähtaeg algab päevast, mil õigustatud isikul oli kõige varasem võimalus kohustatud isikult maksmist nõuda, sõltumata sellest, millal võlausaldaja sai teada, et sooritus oli alusetu, või millal ta tegelikult nõudis võlgnikult alusetu soorituse tagastamist¹⁰.
- 15 Lepingus ebaõiglaste tingimuste sisaldumisest tuleneva tagajärje kontekstis, võttes arvesse, et direktiivi 93/13 artiklis 6 sätestatud ei ole Poola õigusesse üle võetud, on ebaselge ebaõiglasi tingimusi sisaldava lepingu tühisuse tuvastamise õiguslik alus. On kaheldav, kas müüja või teenuste osutaja tagasinõude aegumise algushetke on võimalik kindlaks määrata analoogselt sellega, kui seda tehakse lepingu täieliku kehtetuse korral, jättes tähelepanuta vajaduse võtta arvesse tarbija tahet ja tema võimalust täita ebaõiglasi tingimusi, mis võimaldab jätta lepingu kehtima nii, et tarbija huvid oleksid suures ulatuses kaitstud. Nende tagajärgede võrdsustamine ei ole kooskõlas direktiivi 93/13 mõttega, kuigi see tooks kaasa

⁹ Vt 7. detsembri 2023. aasta kohtuotsus SM, KM vs. mBank S.A., C-140/22, ja 14. septembri 2023. aasta kohtuotsus TL, WE vs. Getin Noble Bank S.A. pankrotihaldur, C-28/22, punktid 59–75.

¹⁰ Vt Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 29. aprilli 2009. aasta otsus II CSK 625/08 ja 16. detsembri 2014. aasta otsus III CSK 36/14.

tarbija jaoks soodsa tagajärje, mis seisneb müüja või teenuste osutaja niisuguse nõude aegumises, sest viimati nimetatu, rikkudes liidu õigusest tulenevaid kohustusi, võtab enda peale nõuete aegumise riisiko. Teine võimalik lahendus on siduda panga nõude aegumistähtaaja kulgemine panga objektiivse võimalusega saada teada lepingutingimuste ebaõiglusest või selle võimalikust tagajärjest lepingu lõppemise kujul. See lahendus peegeldab liidu õiguse alusel välja töötatud tõlgendust tarbija tagasinõude aegumistähtaaja alguse kohta. See tähendaks, et panga nõude aegumistähtaeg lahutatakse konkreetse tarbija seisukohast võimaliku riski kasuks, et tarbija ei loobu kaitsest, mis tuleneb sellistest asjaoludest nagu tüüplepingu kasutatud tingimuse kandmine registrisse, millele hageja oma hagi viitab, või Euroopa Kohtu otsus eeltoodud kohtuotsuses Dziubak, C-260/18, milles on viidatud, et kaheldav on võimalus jätta Poolas sõlmitud indekseeritud laenu leping pärast sellest ebaõiglaste tingimuste väljajätmist kehtima. Selle lahenduse kasuks võib rääkida Euroopa Kohtu seisukoht, mis on väljendatud 21. septembri 2023. aasta otsuses AM, PM vs. mBank SA (C-139/22, punkt 46), mille kohaselt direktiivi 93/13 sätetega ei ole vastuolus see, kui asjaomased liikmesriigi ametiasutused peavad lepingutingimust, mida ei ole eraldi kokku lepitud, ebaõiglaseks ainuüksi seetõttu, et selle sisu on samaväärne sellise tüüplepingu tingimuse sisuga, mis on kantud õigusvastaste lepingutingimuste riiklikku registrisse. Euroopa Kohus kehtestas seega tüüplepingu negatiivsele abstraktsele kontrollile allutatud ja igas üksikus suhtekogumis täidetava lepingutingimuse käibelt kõrvaldamise. Euroopa Kohus arendas seda seisukohta edasi,¹¹ otsustades, et kõnealune tagajärg puudutab ka muud müüjat või teenuste osutajat kui see, kelle suhtes toimus nimetatud tingimuse riiklikku registrisse kandmise menetlus, ning olukorda, kus asjaomane lepingutingimus ei ole registrisse kantud tingimusega identse sõnastusega, ent on sama sisuga ja sellel on asjaomase tarbija suhtes samasugune mõju. Abstraktse kontrolli sellised laiaulatuslikud tagajärjed võivad viia järeltule, et alates selle kontrolli hetkest on müüja või teenuste osutaja igas üksikus õigussuhtes teadlik enda ebaõiglusest lepingulistest suhetes, mis peaks kaasa tooma aegumistähtaaja alguse tema nõuete suhtes, mis võivad tuleneda tüüplepingu kinnitatud õigusvastasest laadist. See lähenemine, nagu ka eelmine, ei võta siiski arvesse võimalust, et konkreetne tarbija kaitsest loobub.

- 16 Sąd Apelacyjny (apellatsioonikohus) pooldab seega seisukohta, mis kehtib Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 7. mai 2021. aasta resolutsiooni (III CZP6/21) alusel kohtuotsusest C-28/22 (punktid 66–75) tuleneva parandusega, mis seisneb selles, et hetk, millest alates pankade nõude aegumistähtaega arvestatakse, seotakse sümmeetriliselt hetkega, kui pangale toimetati kätte maksekäsk või muu kiri, sealhulgas hagi, milles väljendatakse tahet kasutada tarbijakaitset. Tarbijal on nimelt õigus panna talle direktiivist 93/13 tulenevaid õigusi maksma nii kohtus kui ka kohtuväliselt, et ta saaks vajaduse korral lepingutingimuse ebaõiglase laadi kõrvaldada lepingu muutmise läbi (vrd Euroopa Kohtu 29. aprilli 2021. aasta otsus Bank BPH, C-19/20, punkt 49); seejuures ei ole see õigus piiratud

¹¹ Vt 18. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus C-531/22, punkt 78.

liikmesriigi õigusega. Selline lahendus võimaldab võtta arvesse tarbijakaitse spetsiifikat, mille raames tarbija otsustab, kas kasutab seda kaitset. Seni, kuni see ei ole nii, ei tohiks müüja või teenuse osutaja poolt selle kaitse alusel oma nõuete mittekehtestamine tema jaoks kaasa tuua negatiivseid tagajärgi olukorras, kus tarbija täidab lepingut ja pank on kohustatud seda täitma. Kaitse põhineb nimelt eeldusel, et lepingu tühistamiseks tunnistamine kahjustab tarbija huve, ja tarbija otsustab, kas ta sellega nõustub, ning kui nõustub, tuleb lepingu tühistamiseks tunnistamise tagajärjed jaotada sümmeetriliselt mõlema lepingupoole nõuete sissenõutavuse ja nende aegumistähtaja kulgemise osas. Euroopa Kohus märkis oma 15. juuni 2023. aasta otsuses *Arkadiusz Szcześniak vs. Bank M.* (C-520/21, punktid 73 ja 74), et isegi tarbija võimalus nõuda seadusjärgset viivist sõltub proportsionaalsuse põhimõtte järgimisest.

- 17 Siiski tekib küsimus, kas õigusvastaste lepingutingimuste kõrvaldamise mõju, nii nagu seda mõistetakse, on kooskõlas tarbijakaitse olemusega, mis kehtib alates lepingu sõlmimisest ja mis antakse automaatselt, ilma et tarbija peaks sellele viitama, ning asjaoluga, et seadusvastane lepingutingimus on juba kantud registrisse eespool kirjeldatud tagajärgedega. Kuna Euroopa Kohtu eeltoodud praktikast tuleneb, et kaitse saamiseks ei ole vaja tarbija aktiivset tegutsemist, vaid õigus+vastaste lepingutingimuste eiramist, siis tekib küsimus, kas sellega on kooskõlas panga nõude aegumistähtaja alguse sõltuvusse seadmine sellisest tegevusest.
- 18 Järgmine küsimus, mis tuleb lahendada panga nõude aegumise korral, on see, kas liidu õigusega on kooskõlas õiguse tõlgendus, mis võimaldab seda asjaolu õigluskalutlustel mitte arvesse võtta. Direktiivis 93/13 on nimelt pandud liikmesriikidele kohustus, nagu tuleneb direktiivi artikli 7 lõikest 1 koostoimes selle põhjendusega 24, sätestada piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mida müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad. Seega peavad sellised vahendid avaldama müüjatele või teenuste osutajatele hoiatavat mõju¹². Seega on otsustav küsimus, kas müüja või teenuste osutaja nõude esitamata jätmine on selle tagajärjel õigustatud. Nimelt võib müüja või teenuste osutaja nõuete esitamist edasi lükata, olles teadlik nende võimalikust olemasolust, et seejärel viidata õigluse põhimõtetele, mis on seotud tarbija passiivsuse või ebakindlusega tema kaitse ja tagajärgede suhtes.
- 19 Siiski võib mõlema poole huvide kaalumise kaitsega hõlmatud huvide piires, säilitades samal ajal nendevahelise nõuetekohase suhte, viia järeldusele, et tarbija õigustatud huvi võib ja tuleb arvesse võtta, kuid ainult kuni pörkumiseni müüja või teenuste osutaja kaitsega hõlmatud huviga. Aegumistähtaja möödumise arvessevõtmisest keeldumine peab olema tingitud sellest, et kohus tuvastab – nagu käesolevas asjas – faktiliste asjaolude erisused, mis muudavad seadusandja põhimõttelise heakskiidu nõuete aegumisele kõnealuste faktiliste asjaolude juures tühisteks. Oluline on ka ebaproportsionaalsus tarbija ja panga ühest ja samast

¹² Vt Euroopa Kohtu 27. juuni 2000. aasta otsus *Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, punkt 28.

õigussuhtest tulenevate tagasinõuete aegumistähtaja pikkuses. Seda asjaolu on tunnistanud ka seadusandja, mis kajastub tsiviilseadustiku artikli 1171 lõike 2 punkti 1 praeguses sõnastuses. Tarbija kaitsmine õigust lõpetavate tähtaegade ja aegumistähtaegade eest on piiratud ega saa viia tasakaalustamatuseni tarbija kasuks, mis soodustab kuritarvitusi¹³. Et tarbijad võivad esitada alusetu rikastumise alusel nõudeid, kui Poola õiguses sätestatud tingimused sellise hagi rahuldamiseks on täidetud, ja liikmesriigi kohtud võivad kasutada oma pädevust sellise hagi rahuldamata jätmiseks, kui see kujutab endast õiguste kuritarvitamist (vt kohtujuristi 16. veebruari 2023. aasta ettepanek kohtuasjas C-520/21, punkt 51), siis tuleks lubada ka võimalus jätta tarbija vastu esitatud nõude aegumise väide samadel alustel arvesse võtmata.

- 20 Samuti tuleb arvestada, et kuigi pank võis olla teadlik registrisse kantud lepingutingimuste ebaõiglusest juba alates esimestest sellekohastest otsustest, ei olnud ta teadlik nende tagajärgedest, sest kohtupraktika sellise ebaõigluse mõju kohta lepingu õiguslikule olemasolule ei olnud tol ajal veel hakanud kujunema ja sellest tehtud järeldused kujunesid teistmoodi kui praegu ning valdav seisukoht oli, et leping võib jääda kehtima (vrd Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 4. aprilli 2019. aasta otsus III CSK 159/17 ja 9. mai 2019. aasta otsus I CSK 242/18) kuni Euroopa Kohtu otsuseni C-260/18 (punkt 44), mis siiski ei tõkestanud liikmesriigi kohtupraktika vastandlikke seisukohti (vrd Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 19. septembri 2023. aasta otsused II CSKP 1627/22, II CSKP 1110/22 ja II CSKP 1627/22). Ka eeltoodud seitsme kohtuniku 7. mai 2021. aasta resolutsioon, millel on õiguspõhimõtte jõud (III CZP 6/21), võis anda pankadele taas kuni Euroopa Kohtu detsembrikuu otsusteni veendumuse, et nende nõuete aegumistähtaeg ei ole hakanud kulgema enne, kui nad on tarbijalt saanud lepingu tühisuse tagajärgedega nõustumise avalduse. Raske on pangalt eeldada, et ta suudaks ette näha kohtupraktika arengusuuna muutumist. Tsiviilseadustiku artikli 5 kohaldamine võib seega viia järelduseni, et on põhjendamatu koormata müüjat või teenuste osutajat negatiivsete tagajärgedega, kui ta on võtnud laenusumma tagastamise nõude tagamiseks meetme, esitades tagasinõude täitmisest keeldumise vastuväite juba pärast tema nõude aegumistähtaja möödumist. Pank kannab piisavaid tagajärgi intressist, vahendustasust ja muudest laenulepingust tulenevatest tuludest ilmajätmise näol, millega saavutatakse hoiatav eesmärk.

¹³ Vt kohtujuristi 14. novembri 2019. aasta ettepanek kohtuasjas C-616/18, Cofidis SA vs. YU, ZT ja kohtuasjas C-679/18, OPR- Finance s.r.o. vs. GK, punkt 74).